

Research Paper

factors and components of effective environmental design in creating creative urban spaces (case study: Ahvaz) Nazanin yar ahmadi¹, Mohammad Ali Khaliji^{2*}, mohammad reza rezaee³

1. Department of urban Planning, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran

2. Department of Urban planning, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran

2. Department of Geography and Urban Planning, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran

Received: 2021/10/6
Accepted: 2021/10/31
PP:96-108

Use your device to scan and read the article online

Keywords:

Creative city, social creativity, urban places, Ahvaz

Abstract

Throughout history, what has led to great strides toward success and positive change in human lifestyle has been derived from the evolved idea of creativity. Creativity plays an essential role in all aspects of human life and affects it. Urban spaces as a meeting place of social, economic, cultural and political forces, etc. have a special place in the emergence of creativity. Creative urban spaces bring vitality, dynamism, vitality, population to the urban environment and are the basis for creativity and innovation. How creative urban spaces are spaces and design features and components; What are the effects of designing such spaces? The main issue is the present study. In this regard, Ahvaz metropolis and urban spaces were selected as a case study. The present research is applied and its method is descriptive-analytical. The statistical population of the study was selected from 100 specialists, experts and pundits in the field of urban studies who are fully acquainted with the city of Ahvaz and are providing services in this city. Stratified and purposeful sampling method was used to distribute the research questionnaires. The reliability coefficient of the questionnaire based on Cronbach's alpha coefficient was equal to 0.974 and was evaluated at an excellent level. Data analysis was performed using SPSS software and factor analysis model and Bartlett sample adequacy test. Findings show that 9 factors alone can explain up to 74% of the total variance. Among the identified factors, including emphasis on the identity of social capital and cultural planning in design, emphasis on natural and cultural features in order to stimulate creativity and emphasis on symbolism with a focus on social discourse alone amounting to 49% of the total variance of design factors Explain the effect of spatial creativity.

Citation: yar ahmadi Nazanin, Khaliji Mohammad Ali, Rezaee mohammad Reza .(2021)factors and components of effective environmental design in creating creative urban spaces (case study: Ahvaz).Journal of Regional Planning , Vol 11, No 43, PP:96-108
DOI: 10.30495/jzpm.2021.29122.3983

*Corresponding author: Mohammad Ali Khaliji

Address: Assistant Professor Urban Planning, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran.

Tell:+989124047916

Email: ma.khaliji@srbiau.ac.ir

Extended Abstract

Introduction

Urban environments as a meeting place of social, economic, cultural and political forces, etc. have a special place in the emergence of creativity. Creative urban environments bring vitality, dynamism, vitality, population to the urban environment and are the basis for creativity and innovation. How creative urban spaces are spaces and design features and components; What are the effects of designing such spaces? This is an issue that should be considered by designers and urban planners. Ahvaz metropolis has undergone extensive physical-spatial changes in recent decades due to rapid population growth, development of oil industries, centralization of the province and establishment of urban services. This issue has been effective in the passive operation of urban environments and has made urban environments difficult to attract, maintain and express the social creativity of citizens and users of space. Therefore, identifying the effective factors in influencing environmental design in the emergence of social creativity in urban environments is the main issue of this study.

Methodology

In terms of purpose, this research falls into the category of applied research. The prevailing approach to research is a quantitative approach and its method is descriptive-analytical. The statistical population of the study is experts, elites, experts in the fields of urban planning, urban design, architecture and urban management in the metropolitan area of Ahvaz who are working in related fields. Since the size of these people is not clear, 100 people were selected as the minimum sample of descriptive-analytical research and the opinions of these people were used in completing the questionnaire. A researcher-made questionnaire was used to collect the required statistics and information and a five-point Likert scale was used to collect the opinions and views of individuals in the statistical community. The validity of the questionnaire was studied by experts in the field of study, its reliability was calculated based on Cronbach's alpha coefficient of 0.974, so based on the alpha classification by George and Marley; The reliability of the research questionnaire was evaluated at a high

level. SPSS software and exploratory factor analysis model were used to analyze the information collected by the questionnaire. The main purpose of factor analysis methodology is to study the order and structure of multivariate data. That is, the number and nature of common factors and the idea of their effect on surface properties; This model is implemented by testing the idea of correlation (or covariance) between the observed variables. Exploratory factor analysis is the most common form of factor analysis, invented by Charles Spearman in 1904 and developed in 1927. The basic premise of this model is that any variable may be related to any factor. In other words, the researcher in this method has no initial theory and tries to use factor loads to discover the operating structure of the data. Therefore, following the two objectives of determining the number of common factors and determining the intensity of the relationship between each factor and each variable has been observed.

Discussions and Findings:

In the present study, first to investigate whether the selected sample size is sufficient for factor analysis? Keys-Meyer-Alkin sampling adequacy test (KMO) was used. Also to determine that the correlation between test materials in the community is not zero; It was performed by butlet sphericity test. KMO size must be greater than 0.6. In the present study, its size is equal to 0.921, which is an acceptable amount. Bartlett sphericity test is also significant at the level of $p < 0.000$. The results of exploratory factor analysis identified 9 factors that explain 74% of the total variance of the questionnaire. The factor of emphasis on identity, social capital and cultural planning in design with an explanatory power of 20.79 ranks first among the nine factors. Factors emphasizing natural and cultural characteristics in order to stimulate creativity and emphasis on symbolism with a focus on social discourse with 14.8 and 13.71% of explanatory power, respectively, have the second and third ranks among the nine factors. . Also, cultural planning factor with a focus on social creativity with an explanatory power of 5.59% of the total variance, including the three components of holding festivals and important

events, promoting the level of creativity and the process of interaction and engaging in creative activities; It is in the fourth place. The factor of mixing uses and proper design of suitable furniture with a focus on the vitality of the space with components such as turning urban spaces into lively and creative places, using three-dimensional and creative elements in design, creating an environment for displaying creative events and arts. It includes a concept in urban spaces and creating a suitable platform for receiving a variety of ideas and opinions of related people, and accounts for 5.53% of the total variance. Emphasis on central discourse and indigenous forms in design with explanatory power of variance equal to 4.3%, including 4 components of using the creative design process, the use of indigenous forms in the design of urban spaces, the design of various spaces in It is designed to encourage charitable activities and public donations and to benefit from the discourse-based process in design. Promoting culture and raising public awareness with two explanatory components accounted for 3.16% of the total variance of the seventh factor. The factor of novel forms with explanatory power for 3% of the total variance and the factor of creative localization with explanatory power of 2.81 are in the eighth and ninth ranks.

Conclusion

Based on the findings of the research, it can be concluded that the designer is more familiar with the culture of the local community and the values, norms, customs and beliefs of the community in which he practices. Understanding the historical contexts of place and natural, human factors of local, regional and national identity that can be used in the field of appropriate environmental design, Utilization of participatory approaches with a focus on dialogue between stakeholders, stakeholders and consumption Finalists of designed environments and try to summarize the opinions and views of these people in the final product of environmental design, paying attention to cultural and artistic programs such as festivals, festivals and gatherings that are based on a specific time schedule. There is a benefit of their inner potentials and harmony, harmony and homogeneity with the natural environment in creating creative urban environments are among the things that environmental designers should consider in creating creative urban environments. Have.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقاله پژوهشی

عوامل و مولفه‌های طراحی محیطی موثر در ایجاد مکان‌های خلاق شهری مطالعه موردی: کلانشهر اهواز

نازنین یاراحمدی^۱، محمدعلی خلیجی^{۲*}، محمدرضا رضایی^۳

۱. گروه شهرسازی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

۲. استادیار گروه شهرسازی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

۳. استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران

چکیده

در طول تاریخ آنچه موجب برداشتن گام‌های بلند، به سوی کامیابی و تغییرات مثبت در شیوه زیست انسان‌ها شده، برگرفته از اندیشه‌ای تکامل یافته یعنی خلاقیت بوده است. خلاقیت در تمام ابعاد زندگی انسان نقش اساسی داشته و آن را تحت تاثیر خود قرار می‌دهد. فضاهای شهری به عنوان محل پیوند نیروهای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی و .. در بروز خلاقیت جایگاه ویژه‌ای دارند. فضاهای شهری خلاق سرزندگی، پویایی، نشاط، جمعیت‌پذیری محیط شهری را به همراه داشته و زمینه بروز خلاقیت و نوآوری می‌باشند. اینکه فضاهای خلاق شهری چگونه فضاهایی هستند و شاخص‌ها و مولفه‌های طراحی؛ موثر در طراحی اینگونه فضاها کدامند؟ مسئله اصلی پژوهش حاضر می‌باشد. در این راستا کلانشهر اهواز و فضاهای شهری به عنوان مطالعه موردی انتخاب گردید. پژوهش حاضر کاربردی و روش انجام آن نبر توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش ۱۰۰ نفر از متخصصین، کارشناسان و صاحب‌نظران حوزه مطالعات شهری که با شهر اهواز آشنایی کاملی داشته و در این شهر مشغول به ارائه خدمات می‌باشند انتخاب گردید. از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و هدفمند جهت توزیع پرسشنامه‌های پژوهش استفاده شد. ضریب پایایی پرسشنامه براساس ضریب آلفای کرونباخ برابر ۰٫۹۷۴، و در سطح عالی ارزیابی شد. تجزیه و تحلیل اطلاعات به کمک نرم افزار SPSS و مدل تحلیل عاملی و آزمون کفایت نمونه بار تلت انجام شد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد ۹ عامل به تنهایی قادرند بالغ بر ۷۴ درصد از واریانس کل را تبیین نمایند. از بین عوامل شناسایی شده دخیل دادن تاکید بر هویت سرمایه اجتماعی و برنامه ریزی فرهنگی در طراحی، تاکید بر ویژگی‌های طبیعی و فرهنگی در راستای برانگیختن خلاقیت و تاکید بر نمادسازی با محوریت گفت‌وگو اجتماعی به تنهایی بالغ بر ۴۹ درصد از واریانس کل عوامل طراحی موثر در بروز خلاقیت مکانی را تبیین می‌نمایند.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۷/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۸/۹

شماره صفحات: ۹۶-۱۰۸

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

واژه‌های کلیدی:

شهر خلاق، خلاقیت اجتماعی، مکان‌های شهری، اهواز

استناد: یاراحمدی، نازنین، خلیجی، محمدعلی، خلیجی، رضایی، محمدرضا (۱۴۰۰): عوامل و مؤلفه‌های طراحی محیطی موثر در ایجاد مکان‌های خلاق شهری

مطالعه موردی: کلانشهر اهواز، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال ۱۱، شماره ۴۳، مرودشت: صص ۹۶-۱۰۸

DOI: 10.30495/jzpm.2021.29122.3983

*نویسنده مسئول: محمدعلی خلیجی

نشانی: استادیار گروه شهرسازی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.

تلفن: ۰۹۱۲۴۰۴۷۹۱۶

پست الکترونیکی: ma.khaliji@srbiau.ac.ir

مقدمه :

در حال حاضر شهرها نیمی از جمعیت جهان را دارا می‌باشند (Cohen, 2006: 63). و پیش‌بینی انجام‌شده توسط سازمان ملل متحد نشان می‌دهد که تقریباً تمامی رشد جهان در ۳۰ سال آینده در مناطق شهری رخ خواهد داد. شهرها و مناطق وابسته به آن باید ویژگی‌های خاصی داشته باشند که بتوانند به شهر خلاق تبدیل شوند، غیر از بسترهای دانش، صنعت و به‌ویژه صنایع با فناوری برتر، بسترهای اجتماعی و فرهنگی چون، تنوع اجتماعی، مطلوبیت محل زندگی، کیفیت زندگی و برابری اجتماعی جایگاه مهمی به خود اختصاص داده‌اند (Florida, 2005).

نظریه شهر خلاق یکی از نوپاترین نظریه‌ها در مباحث برنامه‌ریزی شهری است. که به دنبال موج سوم شهرنشینی در دنیا بروز و نمود پیدا کرد، باوجود نوپا بودن، در مدت‌زمان کوتاهی این نظریه به یکی از کاربردی‌ترین نظریه‌های حوزه مطالعات شهری بدل شده است؛ به‌طوری‌که امروزه در سطح جهانی سازمان فرهنگی و تربیتی سازمان ملل متحد (یونسکو) با استفاده از شاخص‌های شهر خلاق، سالیانه شهرهای جهان را موردسنجش و ارزیابی قرار داده و فهرست شهرهای خلاق را در حوزه‌های مختلف ادبی، هنری، فرهنگی و تاریخی و ... منتشر می‌کند. رقابت برای قرارگیری در فهرست شهرهای خلاق یونسکو، انگیزه‌ای برای افزایش تلاش و تقوای شهرها برای نیل به خلاقیت شهری در حوزه‌های مختلف برنامه‌ریزی شهری محسوب می‌شود. زیرا که خلاقیت شهری زمانی حاصل می‌شود که شهرها به سطح مشخص و تعریف‌شده‌ای در توسعه فضایی و مکانی رسیده باشند، تا توان رقابت با سایر شهرهای جهان را دارا باشند (Mokhtari, 2014).

شهرها، امروز و در آینده سعی می‌کنند محیطی را فراهم سازند که متخصصین راغب شوند در آن محیط زندگی کنند و در مقابل تخصص خود را بدون دغدغه در اختیار جامعه قرار دهند (Seif al-Dini, 2007:10). اما باید توجه داشت که این مزیت‌های رقابتی در هر مکان و هر شهری مستقر نمی‌شود و باید شرایطی برای آنان فراهم شود (Musterd, 2010: 2). شهرهای موفق در این زمینه فقط مراکز اصلی شهری معروف به شهرهای جهانی که امتیازات منحصربه‌فردی در زمینه فعالیت‌های جهانی اقتصادی، فرهنگی و سیاسی در بالاترین رده سلسله‌مراتب شهرهای جهانی به خود اختصاص داده‌اند، نیستند (Sasaki, 2008: 77). بلکه شهرهایی که شرایط لازم را برای پرورش خلاقیت و جذب عناصر خلاق ایجاد نموده‌اند در این میان موفق عمل می‌کنند (Ghorbani, 2013: 3).

بنیان شهر خلاق که بر مبنای عقایدی چون فرهنگ، هنر، برنامه‌ریزی و صنایع فرهنگی گذاشته‌شده، می‌تواند رویکرد مناسبی برای بازآفرینی فضای شهری بخصوص کلانشهر اهواز که دارای امتزاجی از فرهنگ‌ها و نیروهای متخصص در حوزه‌های مختلف است باشد. برنامه فرهنگی به‌مانند یک هدف مشترک می‌تواند مردمی با خواسته‌ها و گروه‌های سنی و جنسی متنوع را گرد هم آورد؛ اما تنها برنامه‌های فرهنگی برای این امر کافی نیست و لازم است که گونه‌های مختلف فضای عمومی متناسب با برنامه‌های فرهنگی و نیاز گروه‌های اجتماعی وجود داشته باشد، گونه‌های مختلف فضای شهری اگر دارای محیطی خلاق باشد، فرصت مناسبی برای شکل‌گیری جنبش‌های اجتماعی و مردمی ایجاد می‌کند.

تأثیر متقابل شهر خلاق و فضای عمومی را می‌توان از آنجا که فضای عمومی، موتور محرکه شهر خلاق نام‌برده شده است، درک کرد. چراکه شاخصه‌ها و معیارهای یک شهر خلاق، به‌خوبی سازگار و قابل‌اجرا در فضای عمومی است (Irandoost, 2015: 48). فلوریدا نیز بیان می‌کند امروزه فعالیت‌ها و فضای خلاق بیش از گذشته بااهمیت شده، زیرا خواسته‌های افراد خلاق با تقاضای جوامع کارگری متفاوتند. به‌این‌ترتیب ایجاد «مکان‌های خلاق شهری» تبدیل به عنصر مهمی برای جذب کسب‌وکار و نیروی خلاق کارشده است (Florida, 2002: 17). این شاخصه‌های می‌تواند گونه‌های جدیدی از فضای عمومی با توجه به خصوصیات فرهنگی و اجتماعی هر شهر که محور جنبش شهر خلاق است، را ایجاد کند.

کلانشهر اهواز به دلیل افزایش سریع جمعیت، توسعه صنایع نفتی، مرکزیت استان و استقرار خدمات شهری در دهه‌های گذشته تحولات کالبدی-فضایی وسیعی به خود دیده است. این موضوع در منفعول عمل کردن محیط‌های شهری تأثیرگذار بوده و محیط‌های شهری را جهت جذب، نگهداشت و بروز خلاقیت‌های اجتماعی شهروندان و استفاده‌کنندگان از فضا دچار مسئله نموده است. بنابراین شناسایی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر در طراحی محیطی تأثیرگذار در بروز خلاقیت‌های اجتماعی محیط‌های شهری مسئله اصلی پژوهش حاضر را تشکیل می‌دهد

مبانی نظری:

خلاقیت از لحاظ فکری و بیولوژیک مانند تفکر، خصیصه‌ای ذاتی برای همه انسان‌هاست (Florida, 2005:25). خلاقیت نه‌تنها داشتن ایده است بلکه ظرفیت کاربرد ایده‌ها نیز هست (Landry, 2006:16). خلاقیت منبعی مهم برای تغییر، نوآوری، توسعه پایدار، پیش‌بینی و باز ساخت موفق است. این مفهوم پرکاربرد شامل آزمایش، ظرفیت بازنویسی قوانین، اندیشیدن از نو در مورد مسائل، تا به تصویر کشیدن

سناریوهای آینده و راه‌حلی برای حل مسئله و نگاه کردن به مسائل با انعطاف‌پذیری و آینده‌نگری است (Bianchini, 1994: 3). خلاقیت انسان و استعداد او به‌عنوان سرمایه انسانی خلاق در نظر گرفته می‌شود. این سرمایه انسانی خلاق به‌عنوان یک منبع نامحدود و همچنین به‌عنوان محرک اصلی رشد اقتصادی، تلقی می‌گردد (Zanganeh Shahraki, 2015:71) شهرها به‌طور قابل توجهی زیرساخت‌های فرهنگی و اقتصادهای خلاقشان را در دو دهه گذشته سرمایه‌گذاری کرده‌اند (Comunian, 2011: 1157).

شهر خلاق مفهومی متنوع و وسیع است. در یک مفهوم، شهرهای خلاق شهرهایی هستند که قادرند راه‌حل‌های جدیدی برای مشکلات روزمره‌شان ارائه دهند. مفهوم دیگر شهرهای خلاق بر تولیدات فرهنگی متمرکز است؛ یعنی تولید کالا و خدمات فرهنگی با فعالیت‌هایی در ارتباط قرار می‌گیرد که مرکز خلاقیت به شمار می‌آیند. مفهوم شهرهای خلاق با بسیاری از مفاهیم دیگر پیوند خورده است؛ از جمله آن‌ها می‌توان اشاره کرد به صنایع خلاق، صنایع فرهنگی، فعالیت‌های فرهنگی و فعالیت‌های هنری شهر و اقتصاد دانایی محور (Khorasgani, 2011:

مفهوم شهر خلاق اغلب به‌عنوان شکلی از برنامه‌ریزی راهبردی مورد استفاده قرار می‌گیرد. به‌عنوان مثال لندری تکنیک‌ها، مراحل و پیش‌فرض‌ها را برای خود نام‌گذاری می‌کند (Landry, 2005: 164). برتری کلی مفهوم شهر خلاق ناچار با تغییرات گسترده در اقتصاد و جامعه که در آن خلاقیت انسانی، عاملی کلیدی است، گره خورده است (Florida, 2002: 68).

شهر خلاق خود را یک چهره فرهنگی می‌بیند (یا دیده می‌شود)؛ چهره‌ای که در مقایسه با سایر شهرها دارای نمادها، نشانه‌ها و عملکردهای منحصر به فردی است که از تمایزهای محلی بهره می‌گیرد و از این رو آن‌ها را توسعه می‌بخشد تا طبقه خلاق را به خود جذب کند (Reckwitz, 2009: 15). شهر خلاق، شهری است که نشان‌دهنده فرم و مفهوم شهر آینده است. این شهر، زندگی گروهی بالنده را به ارمغان می‌آورد، مقیاس اقتصادی مرتبط با منابع، اطلاعات، تبادل عقیده‌ها، تمرکز سرمایه، نزدیکی به مشاغل و فرصت‌های شغلی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

مفهوم فضا از بنیادی‌ترین مفاهیمی است که از روزگار باستان تاکنون ذهن اندیشمندان و متفکران را در خاستگاه‌های اصلی تمدنی جهانی به خود معطوف داشته است. همواره بشر بر آن بوده است تا ضمن تبیین موقعیت و جایگاه خود در مقابل این مفهوم فراگیر و پیچیده، به تبیین مبانی، شیوه‌های ادراک، نحوه ارتباط و درنهایت، نظام‌مند کردن آن بپردازد (htaminejad et al, 2019: 102). در تمام شهرها میدان‌ها باز، فضاهای بسته، پارک‌ها و فضاهای سبز، بلوارها و پارک‌های خطی، خیابان‌های بازسازی شده و فضاهای عمومی ارتباطی را می‌توان بازشناخت (Shaftoe, 2008: 75-80).

دنيس و کوتل با استفاده از درگیری اجتماعی و با فضا و در ک آن، پنج دسته فضای مختلف را شناسایی نمودند که کاملاً از هم جدا نبوده و ممکن است دوبره‌دو با یکدیگر سازگاری‌هایی نیز داشته باشند؛

– **مکان‌های روزانه:** طیفی از فضاهای محلی تکراری که تا حدی نقش قلمروی عمومی و مکان‌های روزمره تعاملات اجتماعی را ایفا می‌کنند.

– **مکان‌های معنا:** از فردی به فرد دیگر متفاوت بوده و با معانی خاص هر مکان در ارتباط است.

– **محیط‌های اجتماعی:** به‌واسطه طراحی و نوع کاربری‌های موجود در فضا، تعاملات اجتماعی میان کاربران را ترغیب می‌کند.

– **مکان‌های خلوت و خصوصی:** فرصتی برای تنهایی، یا ارتباطات یک گروه دوستانه کوچک فراهم می‌کند.

– **فضاهای منفی:** جایی که برخی از جنبه‌های رفتارهای ضداجتماعی بروز می‌کند (Catteha, 2006: 31-26).

محیط خلاق مفهومی مشابه محیط نوآور است که چهار ویژگی کلیدی دارد: اطلاعات رد و بد شده میان مردم، آگاهی و ذخیره اطلاعات، مهارت در فعالیت‌های خاص و ایجاد چیزی جدید و رای این سه فعالیت. در یک محیط خلاق، ویژگی‌های شبکه‌های اجتماعی و اقتصادی در نظر گرفته شده‌اند تا نقش مهمی در پرورش خلاقیت داشته باشند (Girard, 2011). در محیط شهری خلاق فرصت آن وجود دارد که برخی مرزهای اجتماعی شکسته شوند و برخوردهای از پیش تدوین‌نشده به وقوع بپیوندند و افراد در یک محیط جدید باهم اختلاط یابند.

محیط‌های خلاق شهری در سه دسته کلان، میانی و خرد تقسیم قابل تقسیم‌اند. در سطح کلان هدف برجسته نمودن مناطق شهری و بروز خلاقیت در حل مسائل مربوط به مقیاسی فراتر از شهرها می‌باشد به‌عنوان مثال برنامه‌های فرهنگی و سیاست‌های کلان تدوین شده از سوی مدیریت شهری در این حوزه قرار می‌گیرد. در سطح میانی به موضوعات مرتبط با حل مسائل شهری از طریق خلاقیت و ارتقای کیفیت زندگی شهری تأکید می‌شود از جمله زیرساخت‌های خلاق، حمل‌ونقل شهری مطلوب، برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های فرهنگی و رخدادهای خلاق در شهر و ... (Madrius, 2005: 15 & Jalali and Pour Jafar, 2017:43-44). در سطح خرد هدف ایجاد مکان‌های خلاق شهری جهت بروز ایده‌های خلاقانه و تعاملات انسانی می‌باشد، افراد خلاق نیاز به فضایی برای زندگی، کار، الهام بخشی و نمایش کارهای خود دارند؛ لذا مطلوبیت و فضاهای شهری اهمیت پیدا می‌کند که منجر به جذب طبقات خلاق می‌شود (Kurtarir, 2005: 2).

اکثر اندیشمندان و سیاستمداران به طبقه خلاق و بسترهای جذب و پرورش طبقه خلاق جهت ایجاد شهرهای خلاق اشاره دارند. به طوری که چالز لندری و فرانکو بیناچینی سرزندگی و زیست پذیری را به عنوان پتانسیل شهرها برای توسعه شهر خلاق بیان می‌کنند (Landry and Bianchini, 1995).

پیتر هال^۱ استعدادهای شهری را عامل توسعه شهرها می‌داند (Hall, 2000:646). فلوریدا^۲ طبقه خلاق را سبب توسعه شهرها عنوان کرده است (فلوریدا، ۲۰۰۰). هلن لیو^۳ صنایع خلاق را برای توسعه خلاق مطرح می‌کند (Liu, 2015: 19).

گلدبرگ^۴ (۲۰۱۸) برنامه‌ریزی استراتژیک؛ مشارکت سهام‌داران و توسعه اقتصادی در جذب طبقه خلاق را ضروری می‌داند. شوشانا بی. دی^۵ (۲۰۱۸) جاذبه‌های شهری از عوامل دشواری از محیط ساخته‌شده‌ی فرهنگی، هنرها و مطبوعیت طراحی، گزینه‌های زندگی/کار و فرصت‌هایی برای شکوفایی طبقه‌ی خلاق بهره می‌گیرند. بورن و یانگ^۶ (۲۰۱۷) عدم انطباق بین تولیدکنندگان خلاق و سیاست‌گذاران می‌تواند نتیجه اعمال خدشه‌ای و روزمره باشد. کاکیوچی^۷ (۲۰۱۵) معتقد است؛ ارتقاء صنایع دستی و سنتی و دیگر اقدامات ظرفیت ساز، به افزایش جذابیت شهر کمک می‌کند. لنگ و همکاران^۸ (۲۰۱۴) به این مسئله توجه کردند که پایتخت فرهنگی تا چه حد قادر است در حکم منبع در توسعه شهر خلاق استفاده شود. شاو^۹ (۲۰۱۴) برنامه فضاهای خلاق شهری طرحی برای تأمین فضای قابل قبول برای استفاده خلاق در بخش‌های عمومی و خصوصی می‌باشد.

ملکی و شنبه پور (۱۳۹۸) به بررسی و سنجش میزان برخورداری مناطق شهری اهواز از شاخص‌های شهر خلاق پرداخته‌اند. عامل هلالی و همکاران (۱۳۹۸) واکاوی بسترهای ایجاد شهر خلاق در نواحی شهری نیشاپور را مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج تحقیق پاک‌نژاد و لطیفی (۱۳۹۷). نشان داد الگوهای رفتاری به شدت تحت تأثیر کاربری‌ها بوده و ارائه تسهیلات در فضاهای شهری موجب تشویق شهروندان برای بروز الگوهای رفتاری مختلف می‌شود. آفتاب و همکاران (۱۳۹۶) برنامه‌ریزی و تدوین راهکارهای تحقق شهرهای خلاق در ایران را مورد بررسی و ارزیابی قرار داده‌اند. قره بگلو و کارگر (۱۳۹۵) پتانسیل‌های فضای واسط میدان نقش جهان و دانشگاه هنر اصفهان را به عنوان مکان جاذب طبقه خلاق مورد بررسی قرار دادند. مسگرانی و جلالی (۱۳۹۳) امکان طراحی معیارهای کلی و خاص برای طراحی فضاهای شهری خلاق را مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج پژوهش کویایی و همکاران (۱۳۹۳) نشان داد مطابق با نگرش متخصصین، مهم‌ترین مؤلفه‌های تأثیرگذار بر افزایش خلاقیت کودکان، تنوع، سرزندگی و انعطاف‌پذیری کالبدی در فضاهای بازی پارک‌های شهری می‌باشد.

روش‌شناسی تحقیق:

این پژوهش از نظر هدف کاربردی، رویکرد حاکم بر پژوهش کمی و روش انجام آن نیز توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش شامل متخصصین، نخبگان، صاحب‌نظران در حوزه‌های برنامه‌ریزی شهری، طراحی شهری، معماری و مدیریت شهری فعال در کلانشهر اهواز می‌باشند. از آنجایی که حجم این افراد به درستی مشخص نیست ۱۰۰ نفر به عنوان نمونه حداقل حدنصاب تحقیقات توصیفی-تحلیلی انتخاب و در تکمیل پرسشنامه از نظرات این افراد بهره برده شد. از پرسشنامه محقق ساخته و طیف‌سنجی لیکرت جهت جمع‌آوری نظرات و دیدگاه‌های افراد جامعه آماری استفاده شد. روایی پرسشنامه مورد تأیید متخصصین حوزه مطالعاتی قرار گرفت. پایایی آن نیز بر اساس ضریب آلفای کرونباخ برابر ۰,۹۷۴ محاسبه شد. تجزیه و تحلیل اطلاعات به کمک تحلیل عاملی اکتشافی در محیط نرم‌افزارهای آماری SPSS انجام گرفت.

معرفی محدوده تحقیق:

کلانشهر اهواز، مرکز شهرستان اهواز و استان خوزستان است که از نظر جغرافیایی بین ۴۹ درجه و ۱۱ دقیقه طول شرقی تا ۳۱ درجه و ۵۰ دقیقه عرض شمالی قرار گرفته است. این شهر از شمال به شهرهای شوشتر، دزفول و شوش و از شرق به شهرستان رامهرمز از غرب به حمیدیه و دشت آزادگان و از جنوب به شهرهای شادگان بندی ماهشهر، خرمشهر و آبادان محدود می‌گردد. وسعت آن در محدوده قانونی شهر ۲۲ کیلومتر مربع است. جمعیت این شهر بر اساس آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ برابر ۱۱۸۴۷۸۸ نفر می‌باشد.

- 1 Peter Hall
- 2 Florida
- 3 Liu
- 4 Goldberg
- 5 Shushana B. January
- 6 Burne and yang
- 7 Kakiuchi
- 8 Leng et al
- 9 Shaw

یافته‌های تحقیق:

برای تشخیص این مطلب که مجموعه مواد تشکیل‌دهنده پرسشنامه از چند عامل مهم و معنی‌دار اشباع شده است، از تحلیل عاملی اکتشافی و روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریانس استفاده شد. زیرا در این پژوهش درصد پیش‌بینی و تعیین کمترین تعداد عامل‌ها هستیم، که قادر باشند بیشترین واریانس موجود در مقادیر اصلی را تبیین کنند (Field, 2005: 12). چرخش صورت پذیرفته در این پژوهش بصورت متعامد، واریانس است. چون هدف به دست آوردن نتایج عامل‌ها و استفاده از آن‌ها برای تحلیل‌های بعدی در پژوهش‌های دیگر است و مسئله هم خطی نیز از بین می‌رود. همچنین محققان شواهدی دال بر استقلال عوامل از یکدیگر را در اختیار نداشتند، بنابراین از چرخش متعامد استفاده شد. از جهتی ثابت شده است که روش واریانس به‌عنوان یک رهیافت تحلیلی در انجام تحلیل متعامد موفق‌تر از سایر روش‌ها بوده و نتایج پایدارتر و استوارتری را از دیگر روش‌های چرخش عاملی متعامد ارائه می‌دهد (Hair, 1990:20). در پژوهش حاضر ابتدا برای بررسی اینکه آیا حجم نمونه انتخاب شده برای تحلیل عاملی کافی است؟ از آزمون کفایت نمونه‌برداری کیز-می‌یرالکین (KMO) استفاده شد. همچنین جهت تشخیص اینکه همبستگی بین مواد آزمون در جامعه برابر صفر نیست؛ توسط آزمون کرویت باتلت انجام شد.

جدول ۱. نتایج اندازه‌های مربوط به KMO و آزمون کرویت باتلت

اندازه KMO	مجذور کای آزمون کرویت باتلت	درجه آزادی	سطح معنی داری
۰,۹۲۱	۹۳۳,۹۵۴	۴۰۶	۰,۰۰۰

منبع (نگارنده‌گان، ۱۳۹۹)

اندازه KMO باید بیشتر از ۰/۶ باشد. در پژوهش حاضر اندازه آن برابر با ۰,۹۲۱ است که میزان قابل قبولی است. همچنین آزمون کرویت باتلت در سطح $p < ۰/۰۰۰$ معنی دار است. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی، ۹ عامل را شناسایی کرد که ۷۴ درصد از واریانس کل پرسشنامه را تبیین می‌کند. با توجه به نتایج آزمون تعداد ۹ عامل شناسایی گردید. جدول شماره ۲ مجموع واریانس عوامل تبیین شده را نشان می‌دهد.

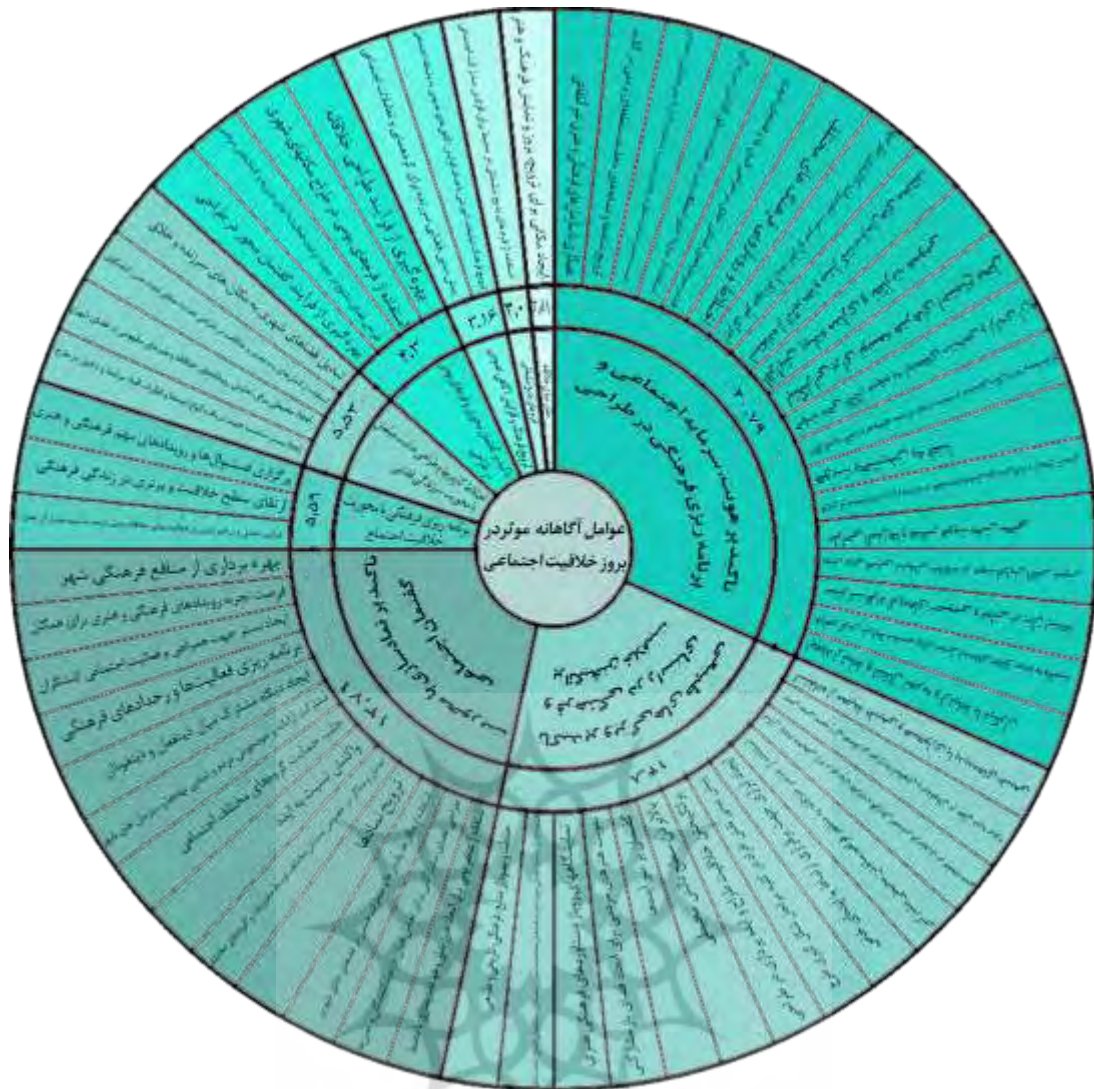
جدول ۲. نام‌گذاری عامل‌ها، واریانس و جمع کل عامل‌ها

ردیف	نام عامل‌ها	بارعاملی
۱	تاکید بر هویت، سرمایه اجتماعی و برنامه ریزی فرهنگی در طراحی	۲۰,۷۹
۲	تاکید بر ویژگی‌های طبیعی و فرهنگی در راستای برانگیختن خلاقیت	۱۴,۸
۳	تاکید بر نمادسازی با محوریت گفت‌وگو اجتماعی	۱۳,۷۱
۴	برنامه ریزی فرهنگی با محوریت خلاقیت اجتماعی	۵,۹
۵	اختلاط کاربری‌ها و طراحی مناسب مبلمان با محوریت سرزندگی فضایی	۵,۵۳
۶	تاکید بر گفت‌وگو محوری و فرم‌های بومی در طراحی	۴,۳
۷	ترویج فرهنگ و افزایش آگاهی عمومی	۳,۱۶
۸	فرم‌های بدیع تبلیغاتی	۳,۰۰
۹	مکان‌سازی خلاقانه	۲,۸۱

یافته‌های مدل تحلیل عاملی نشان می‌دهد:

- تاکید بر هویت، سرمایه اجتماعی و برنامه‌ریزی فرهنگی در طراحی بالغ بر ۲۰,۷۹ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است؛ این عامل نشان دهنده اهمیت عامل هویت و سرمایه اجتماعی در دستیابی به بسترهای محیطی مناسب بروز خلاقیت در محیط‌های شهری به شمار می‌آید. هویت بخشیدن به فضای شهری، طراحی المان‌ها و عناصر هویت بخش محلی، ترویج نمادها و نشانه‌های مختلف، محلیف منطقه‌ای و ملی، ابتکاراتی برای توسعه هنرهای اجتماع محلی و... اصلی‌ترین مولفه‌هایی هستند که در نیل به این موضوع دارای اهمیت می‌باشند.
- عامل تاکید بر ویژگی‌های طبیعی و فرهنگی در راستای برانگیختن خلاقیت با قدرت تبیین کنندگی ۱۴,۸ درصد دومین عاملی است که طراحان بایستی در راستای دستیابی به محیط‌های خلاق شهری مدنظر قرار دهند، تقویت هنرهای مردمی، حفظ و بهبود کیفیت منابع فرهنگی، تاریخی و طبیعی، گفتمان بر سر ایده‌ها و .. می‌باشد.
- عامل تاکید بر گفتمان نماد سازی با محوریت گفتمان اجتماعی با قدرت تبیین کنندگی ۱۳,۷۱ درصد از واریانس کل عوامل طراحانه موثر در بروز خلاقیت در رتبه سوم اهمیت قرار گرفته وجود مولفه‌هایی نظیر ترویج نمادها، ایجاد دیدگاه مشترک بین ذینفعان و ذی نفوذان، تعامل و مذاکره در خصوص مسائل مختلف، واکنش به ایده‌های و برنامه ریزی فعالیت‌ها و رخدادهای فرهنگی از اصلی‌ترین مولفه‌های موجود در این عامل به شمار می‌آیند.
- عامل برنامه ریزی فرهنگی با محوریت خلاقیت اجتماعی با قدرت تبیین کنندگی ۵,۵۹ درصد از واریانس کل شامل سه مولفه برگزاری فستیوال‌ها و رویدادهای مهم، ارتقای سطح خلاقیت و فرآیند تعامل محور و درگیر شدن در فعالیت‌های خلاقانه است.
- عامل اختلاط کاربری‌ها و طراحی مناسب مبلمان مناسب با محوریت سرزندگی فضای با مولفه‌هایی نظیر تبدیل فضاهای شهری به مکان‌های سرزنده و خلاق، استفاده از المان‌های سه بعدی و خلاقانه در طراحی، ایجاد محیطی برای نمایش رویدادهای خلاقانه و هنرهای مفهومی در فضاهای شهری و ایجاد بستر مناسب جهت دریافت انواع ایده‌ها و نظرات افراد مرتبط و دخیل را شامل می‌شود و بالغ بر ۵,۵۳ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. آیند
- عامل تاکید بر گفتمان محوری و فرم‌های بومی در طراحی نیز با قدرت تبیین کنندگی واریانس برابر با ۴,۳ درصد شامل ۴ مولفه بهره‌گیری از فرآیند طراحی خلاقانه، استفاده از فرم‌های بوم بدر طراحی مکان‌های شهری، طراحی فضاهای متنوع در جهت ترغیب فعالیت‌های خیریه و کمک‌های مردمی و بهره‌گیری از فرآیند گفتمان محور در طراحی است.
- عامل ترویج فرهنگ و افزایش آگاهی عمومی با دو مولفه ترویج فرهنگ تبلیغات و پیش بینی فضایی سرزنده برای گردهمایی و تعاملات اجتماعی دارای قدرت تبیین کنندگی برای ۳,۱۶ درصد از واریانس کل می‌باشد.
- عامل فرم‌های بدیع هشتمین عامل شناسایی شده در این پژوهش می‌باشد که دارای قدرت تبیین کنندگی برای ۳ درصد از واریانس کل می‌باشد.
- عامل نهم نیز با عنوان عامل مکان‌سازی خلاقانه نام‌گذاری گردیده و شامل مولفه؛ ایجاد مکانی برای ترویج، بروز و نمایش فرهنگ و هنر می‌باشد.

شکل ۱. مدل نظری پیشنهادی عوامل آگاهانه طراحی شهری موثر بر بروز خلاقیت در مکان‌های شهری

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

شهرها مرکز ثروت ملل هستند؛ اما در قرن جدید ماهیت تولید ثروت و توسعه تغییر کرده و زیربنای آن، ایده خلاقیت و تبدیل آن به تولید و خدمات است. حرکت به سمت ایجاد و تحقق شهر خلاق به دلایل جایگاه شهر به‌عنوان محل شکل‌گیری بسترهای جامعه دانایی محور، اهمیت و محور بود شهرها در توسعه اقتصادی و اجتماعی امر بسیار مهم و ضروری است. بنابراین زمینه‌سازی بروز خلاقیت در فضاهای شهری به‌عنوان خرد فضاهای شهرهای خلاق از اهمیت بسزایی برخوردار است. پژوهش حاضر نیز باهدف بررسی عوامل آگاهانه مؤثر بر بروز خلاقیت در فضاهای شهری انجام گرفت. نتایج این بررسی نشان داد عوامل آگاهانه مؤثر بر بروز خلاقیت در شامل ابعاد مختلف اجتماعی، فرهنگی، هویتی، مدیریتی-نهادی و کالبدی-فضایی است. نتایج پژوهش همچنین نشان داد بالغ‌بر ۷۴ درصد از واریانس کل مربوط به بروز خلاقیت در محیط‌های شهری ناشی از بسترهای محیطی طراحی‌شده و عمل طراح در این محیط‌های می‌باشد. بر اساس یافته‌های حاصل از پژوهش تأکید بر ابعاد زیر می‌تواند در دستیابی به محیط خلاق و پویا تأثیرگذار باشد:

- آشنایی هرچه بیشتر طراح با فرهنگی جامعه محلی و ارزش‌ها، هنرها، آداب‌ورسوم و عقاید جامعه‌ای که در آن اقدام به عمل طراحانه می‌زند.
- شناخت بسترهای تاریخی مکان و عوامل طبیعی، انسانی هویت‌بخش محلی، منطقه‌ای و ملی که می‌تواند در زمینه طراحی مناسب محیطی مورد استفاده قرار گیرد.
- بهره‌گیری از رویکردهای مشارکت محور با محوریت گفت‌وگو بین ذینفعان، ذی‌نفعان و مصرف‌کنندگان نهایی محیط‌های طراحی‌شده و سعی در جمع‌بندی نظرات و دیدگاه‌های این افراد در محصول نهایی طراحی محیط

- توجه به برنامه‌های فرهنگی هنری نظیر فستیوال‌ها، جشنواره‌ها و گردهمایی‌هایی که بر اساس برنامه زمانی مشخص امکان بهره‌مندی از پتانسیل‌های بالقوه درونی آن‌ها وجود دارد.
- همخوانی، هماهنگی و همگونی هرچه بیشتر با بستر طبیعی محیط در آفرینش محیط‌های خلاق شهری
- استفاده از سرمایه‌های اجتماعی موجود در محیط و کاربست آن در فرآیند آفرینش محیط‌های خلق شهری
- تأکید بر خوانایی هر چه بیشتر محیط از طریق بهره‌گیری از عناصر نشانه‌ها و نمادهایی که قابلیت استفاده در محیط شهری را دارا می‌باشند.

References:

1. Aftab A, Nazmfar H, Ghafarigilandeh A, Mousavi M. Planning and Formulating Solutions for the Realization of Creative Cities in Iran (Case Study: Urmia City). *GeoRes*. 2018; 32 (4) :188-209 [in Persian]
2. Amelhelali, B., Zarabadi, Z., Dolatabadi, F. (2019). Exploring the foundations of creating a creative city in areas of Neyshabur city. , 10(38), 123-132. [in Persian]
3. akiuchi, Emiko (2015). culturally creative cities in Japan: Reality and Prospects, city, culture and Society Volume 7, Issue 2, PP:1-8.
4. Bianchini, F and ch. Landry,.(1994).The creative city. Published by Comedia .May 1994
5. Borén, T., & Young, C. (2017). Artists and creative city policy: Resistance, the mundane and engagement in Stockholm, Sweden. *City, Culture and Society*, 8, 21-26 .[DOI:10.1016/j.ccs.2016.05.002]
6. Cohen, B. (2006): "Urbanization in developing countries: Current trends, future projections, and key challenges for sustainability", *Technology in Society* 28, pp: 3-80;
7. Comunian, Roberta (2011). Rethinking the Creative City: The Role of Complexity, Networks and Interactions in the Urban Creative Economy, *Urban Studies*, 48 (6) 1157-1179. DOI: 10.1177/0042098010370626.
8. Field, A. (2005). *Discovering statistics using spss*. London : sage pub.
9. Florida, R.(2012): *The rise of the creative class: and how it 's transforming work, leisure, community, and everyday life*, Newyork: basic books
10. Florida, R., (2002), *The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life*, New York: Basic Books (December 23, 2003).
11. Florida, Richard (2005): "Cities and creative class ". Routledge. UAS.
12. Girard, L. F., Baycan, T., & Nijkamp, P (2011). *Sustainable city and creativity: promoting creative urban initiatives*. Ashgate Publishing, Ltd
13. Goldberg-Miller, S. B. D. (2018). Keeping creativity downtown: Policy learning from San Francisco, Seattle, and Vancouver for municipal cultural planning in Toronto. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 48(3), 170-190. [DOI:10.1080/10632921.2017.1422834].
14. gharehbaglou, M., Kargar, T. (2017). New Insight into the Creative Urban Clusters (The potentials of joint space between Naqsh- e Jahan Square and the Art University of Isfahan as an attractive place for the creative class). *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 13(45), 43-60. [in Persian]
15. Ghorbani R, Hossein Abadi S, Toorani A. Creative cities: as cultural approach in urban development. *Arid Regions Geographic Studies*. 2013; 3 (11) :1-18[in Persian]
16. Hair, J.F., Anderson, R.E. & Tatham, R.L. (1990). *Multivariate Data Analysis*, New York: Macmillan publishing company.
17. Hall, Peter.(2000): *Creative Cities and Economic Development*, *Urban Studies*, 37(4), pp:639-649.
18. Irandoost, k. and Gholami, m. (2015). "Promoting the opportunity and participation of the people using the introduction of the general climate of the creative city." *Art Journal*, 5(48):48. [in Persian]
19. Jalali, A. and M. Pourjafar (2017). "Analytical and Critical Approach to the Role of Urban Management, Urban Planning and Urban Design in the Realization of Creative City, *Journal of Development Strategy* 50(50): 29-.[in Persian]
20. Khorasgani, A. R., et al. (2011). "Review the Role of Social Diversity in Creating Innovative and Creative Cities (Case Study: Isfahan City)." *Geography and Development Iranian Journal* 9 (21): 159[in Persian]
21. Kurtarir, E. and Cengiz, H.(2005), *What are the Dynamics of Creative Economy in Istanbul?* 41st Iso CaRP International Planning Congress.
22. Landry, c. (2006). *Lineages of the Creative City*.reaserch journal for creative cities(RJCC), 1(1), 15-23.
23. Landry, Ch. (1995). *The creative city: a Toolkit for Urban Innivators*, London: Comedia/Earthscan
24. Landry, Ch.,(2009). *Lineages of the creative city*, *Research Jornal for creative city; (RJCC)*, Vol. I, No. I.

25. leng, K. S. Badarulzaman, N, Samat, N. & Sheikh D, S. R (2014). "Capitalising on urban cultural resources for creative city development: A conceptual review and the way forward for Malaysia's George Town". Malaysian Journal of Society and Space, 10(5), 20-29.
26. Liu, H.,(2015): Creative Industries and Urban Spatial Structure, Advances in Asian, Springer International Publishing, Switzerland
27. Medeiros, N.(2005), Planning for Creativity: The Case Study of Winnipeg's Exchange District, Master degree project. Faculty of Environmental Design, University of Calgary.
28. Mokhtari malekabadi, R., Saghaei, M., Iman, F. (2014). Classification of fifteen regions in Isfahan City based on the creative city Indicator Using models in regional planning. , 5(16), 105-120. [in Persian]
29. Musterd, S. (2010).The Creative Cultural Knowledge City, Some Conditions. Paper presented at the University of Kaiserslautern
30. Naghizadeh, M. and f. Habib (2018). "Evaluation of the Way Physical Components Impact the Enhancement of Children's Creativity in Play Grounds of Urban Parks." Journal of Iranian Architecture & Urbanism(JIAU) 9(1): 21-31. [in Persian]
31. Paknezhad, N., Latifi, G. (2019). Explanation and Evaluation the Impact of Environmental Factors on the Formation of Behavioral Patterns in Urban Spaces (From Theory to Practice: Study of Tajrish Square). The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar, 15(69), 51-66. doi: 10.22034/bagh.2019.82313[in Persian]
32. Piran, M., Aghajani, T., Shoghi, B., Rezazadeh, A., Dehghan Najmabadi, A. (2012). The Effect of Social Capital on Employee's Creativity in the Foundry Industry of Iran (The Case of Kaveh Industrial Estate Employees). Journal of Innovation and Creativity in Human Science, 2(1), 163-183. [in Persian]
33. Reckwitz, A., 2009, Die Selbstkultivierung der Stadt. Zur Transformation moderner Urbanitat in der "creative city", Ln: mittelweg, Vol. 36, No. 18, PP. 2-34.
34. Rafieeyan, D., Shabani, M. (2015). Analysis of Urban Creativity Indices in Settlement System of Mazandaran Province. Geography and Territorial Spatial Arrangement, 5(16), 19-34. doi: 10.22111/gaij.2015.2160 [in Persian]
35. Saif al-Dini, Frank, Mir, Muhammad, Pourshakhani, Zohr (2007). Geography, city and urban planning in The bedrock of globalization, Journal of Housing and Revolution, No. 110, page 10. [in Persian]
36. Savini, Federico, Dembski, Sebastian (2016). Manufactures the creative city: Symbols and Politics of Amsterdam North, citie Volume 55, PP: 139-147.
37. Shoshanah B.D., Miller, G., (2018). Creative city strategies on the municipal agenda in New York, City, Culture and Society, pp 1-12.
38. Zanganeh Shahraki, S., Fotouhi Mehrabani, B., Porakrami, M., Soleimanzadeh, M. (2017). An Analysis of Tehran's Capabilities and Position in terms of Realization of the Concept of Creative City Compared with Other Cities of the World. Geography and Urban Space Development, 3(2), 69-85. doi: 10.22067/gusd.v3i2.50492 [in Persian]

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی